

Din Revisor Tromsø AS
Postboks 1147
9261 TROMSØ

VÅR REFERANSE
17/4269

DERES REFERANSE

DATO
24.01.2018

Merknader etter revisortilsyn

Det ble gjennomført stedlig revisortilsyn hos revisjonsselskapet 13. og 14. juni 2017. Det vises til Finanstilsynets foreløpige merknader datert 1. november 2017, revisjonsselskapets tilsvarende svar datert 27. november 2017, Finanstilsynets e-post av 18. desember 2017 og revisjonsselskapets svar av 11. januar 2018.

1. Bakgrunn for tilsynet

Høsten 2016 gjennomførte Den norske Revisorforening (DnR) kvalitetskontroll med revisjonsoppdrag der Din Revisor Tromsø AS var valgt revisor. Det er en oppdragsansvarlig revisor i revisjonsselskapet, registrert revisor Dan Andreassen (revisor). Finanstilsynet bygger på kvalitetskontrollene utført av DnR i sitt tilsynsarbeid. DnR fant så alvorlige feil og mangler i sitt kontrollarbeid, at saken ble sendt til Finanstilsynet. Oversendelsen er i samsvar med retningslinjene for samarbeidet mellom DnR og Finanstilsynet.

2. Revisors oppfølging av innrapporteringen fra DnR

DnR oversendte saken til Finanstilsynet etter første gangs kontroll, det vil si uten oppfølgingskontroll. Grunnlaget var følgende feil og mangler:

- *"Ikke gjennomført syklisk inspeksjon (utført oktober 2016)*
- *Praksis for og sammenheng mellom nr. brev og revisjonsberetninger – signerer for flere av oppdragene næringsoppgaver og følgeskriv selv om det ikke burde vært gjort*
- *Tatt på seg nytt oppdrag hvor det i IB var ulovlig lån, ikke kommentert ved opptak, er nå sendt i nr. brev. Revisor har signert kontrolloppstilling og næringsoppgave.*
- *Revisor har totalt 71 oppdrag, ved kontrolltidspunkt var dokumentasjonen kun ferdigstilt på 18 oppdrag. Også vesentlige mangler i dokumentasjonen da det er vanskelig å se sammenheng mellom planlegging, utførelse og konklusjon. For oppdragene som ikke er dokumentert i Descartes tok kontrolløren et ekstra oppdrag, dette oppdraget avdekket store svakheter i både dokumentasjonen og utførelsen av revisjonen*
- *Fullstendighetserklæringer er avgitt 30. desember*
- *For oppdragene som er dokumentert i Descartes er det avdekket mange mangler/avvik"*

Finanstilsynet gjennomgikk innrapportering med revisor under det stedlige tilsynet. Revisor forklarte at en årsak til de konstaterede svakhetene var overgang til nytt revisjonsverktøy i 2016. Revisor redegjorde videre for de endringer han har gjort knyttet til revisjonsutførelsen og dokumentasjonen av denne etter kvalitetskontrollen fra DnR. Blant annet tas revisjonsverktøyet

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00
Telefaks 22 63 02 26

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler

Espen Jacobsen
Dir. tlf 22 93 98 25

Descartes i bruk på samtlige revisjonsoppdrag etter hvert som revisjonen for 2016 påbegynnes. Som et ytterligere tiltak opplyste revisor at kundeporteføljen skulle reduseres, herunder at han ikke skulle påta seg nye oppdrag.

Finanstilsynet konstaterte at det var iverksatt endrede rutiner for utarbeidelse av fullstendighetserklæringer og oppfølging av kunder som ikke leverte årsregnskap innen fastsatte frister til revisjon. Finanstilsynet kontrollerte også ved stikkprøver at det nå var konsistens mellom revisjonsberetning, avgivelse av nummererte brev og signering av kontrolloppstilling og næringsoppgave. Syklisk inspeksjon var gjennomført høsten 2016 av uavhengig revisor og ny inspeksjon var avtalt gjennomført høsten 2017. Revisor har fremlagt dokumentasjon for at han var ajour med revisjonsutførelsen.

På tilsynstidspunktet (14. juni) var revisjonen for 2016 ferdigstilt for 37 av klientene og revisjonsberetning avgitt, 15 kunder var under arbeid og 18 kunder hadde ikke levert årsregnskap til revisjon. Sistnevnte kunder var tilskrevet med informasjon om lovkravene for avgivelse av årsregnskap. Dokumentasjon oversendt av revisor viser at det per 31. august 2017 var fire gjenstående oppdrag der det ikke var avgitt en endelig revisjonsberetning. I følge revisor var dette oppdrag der komplett årsregnskap ikke var mottatt for revisjon på grunn av forhold hos den enkelte oppdragsgiver eller deres regnskapsfører. Revisor opplyste at oppdragene ble fulgt opp og at revisor ville vurdere å si fra seg oppdragene dersom det ikke ble fremlagt årsregnskap for 2016 til revisjon innen rimelig tid.

Finanstilsynets vurdering er at revisor har tatt inn over seg alvorret i forholdene som var tatt opp i innrapporteringen fra Revisorforeningen og at det er satt i verk tiltak for å rette opp i forholdene.

Finanstilsynet fremhever likevel viktigheten av at revisor tar høyde for l den skjeve fordelingen av arbeidsmengden når kapasitet vurderes, og at realistiske frister for når det må foreligge et komplett årsregnskap til revisjon avtales med klientene, eventuelt deres regnskapsførere. Dette vil bidra til å sikre at revisor kan avslutte revisjonen og avgi revisjonsberetning innen lovens frist for alle klientene.

3. Finanstilsynets kontroll

Ut over en gjennomgang av hvordan revisor hadde fulgt opp de feil og mangler som var avdekket av DnR, kontrollerte Finanstilsynet revisjonsutførelsen av to oppdrag for regnskapsåret 2016. I tillegg ble oppdragsvurderingen (aksept og fortsettelsesvurdering) av fire ytterligere oppdrag gjennomgått. Oppdragene er benevnt A-E.,

3.1 Oppdragsvurdering

Revisors plikter ved aksept og videreføring av revisjonsoppdrag følger blant annet av revisorloven § 7-2 og § 5-2 annet ledd, jf. ISA 210 og ISQC1 punkt 26.

Manglende fortsettelsesvurderinger

Utvalget består av de 18 kundene som på tilsynstidspunktet ikke hadde levert årsregnskap til revisjon. Det var ikke for disse dokumentert noen form for fortsettelsesvurdering for revisjonen av årsregnskapet for 2016. Kundene var ikke opprettet i Descartes. Opprettelse av file for oppdragsdokumentasjon, fortsettelsesvurdering og annen planlegging skulle vært utført og

dokumentert senest 31.12.2016. Som det fremgår av resultat av kontroll av oppdrag A-E under er tidsriktig opprettelse av oppdrag i Descartes en generell svakhet.

Resultat av kontroll Oppdrag A

Oppdraget er lagt inn i Descartes 29. mars 2017, og det er da dokumentert en fortsettelsesvurdering. Revisors konklusjon er at det ikke er forhold til hinder for videreføring av oppdraget.

Revisor presiserte brudd på skattebetalingsloven på grunn av manglende innskudd på skattetrekkkonto i revisjonsberetningen for 2015. Revisor har som ledd i revisjonen av 2016 tatt opp forholdet i nummerert brev til selskapet, og sendt kopi til skattekontoret. Revisor har ikke signert kontrolloppstillingen og forholdet er også presisert i revisjonsberetningen for 2016. Det fremstår som om klienten i ettertid har ryddet opp i forholdet som følge av revisors brev etter 2016 revisjonen. Men det er ingen vurderinger og konklusjoner rundt dette i oppdragsdokumentasjonen. Revisor kunne fremvise en e-post fra regnskapsfører som bekrefter at det i april 2017 var innsatt tilstrekkelig midler på skattetrekkkonto. E-posten fremgikk ikke av oppdragsdokumentasjonen.

Oppdragsvurderingen er utført for sent. Denne skulle vært utført senest 31.12.2016. Videre inneholder ikke oppdragsdokumentasjonen dokumenterte vurderinger om selskapet har ordnet opp i forhold som påpekt i revisjonsberetningen for 2015.

Resultat av kontroll Oppdrag B

Oppdraget er lagt inn i Descartes 14. mars 2017, og det er da dokumentert en fortsettelsesvurdering. Engasjementsbrevet er fra 2011, men revisor har ikke vurdert om dette fortsatt er dekkende.

Oppdragsvurderingen er utført for sent. Denne skulle vært utført senest 31.12.2016. Videre skulle revisor foretatt en vurdering av om engasjementsbrevet fra 2011 fortsatt var dekkende for oppdraget.

Resultat av kontroll Oppdrag C

Revisor har i 2015 avgitt revisjonsberetning med både forbehold og presisering. Årsregnskapet var mottatt til revisjon da det stedlige tilsynet ble avholdt, men revisjonen for 2016 var ikke påbegynt og revisjonsfil i Descartes var ikke opprettet. Det var ikke dokumentert noen fortsettelsesvurdering for 2016 revisjonen. Denne vurderingen skulle ha vært gjort høsten 2016. Revisor skulle da ha kontrollert at selskapet hadde brakt forholdene påpekt i revisjonsberetningen for 2015 i orden. Hadde ikke selskapet ordnet forholdene ville konsekvensen vært at revisor måtte varsle fratreden, jf. revisorloven § 7-1 første ledd.

Resultat av kontroll Oppdrag D

Revisor har for 2013, 2014, 2015 og 2016 avgitt revisjonsberetning om presisering om fortsatt drift. Selskapet har de siste årene ikke hatt drift. Dette kommer ikke frem av styrets årsberetning. Etter Finanstilsynets syn skulle revisor tatt forbehold knyttet til fortsatt drift i sin revisjonsberetning.

Uansett kan ikke revisor akseptere at revisjonsklienten ikke tar grep slik at samme modifiserte konklusjon må gjenstas over tid. Enten må foretaket rette opp i forholdet eller så må revisor fratre. En slik vurdering fremkom ikke av revisjonsdokumentasjonen. Den oppdragsvurderingen som var gjort var dokumentert 16. mai 2017. Denne skulle vært utført senest 31.12.2016.

Resultat av kontroll Oppdrag E

Revisor påtok seg oppdraget 22. august 2016. Oppdragsvurderingen er dokumentert i Descartes 25. januar 2017.

Oppdragsdokumentasjonen skal vise når akseptvurderingen er gjort. I dette tilfelle skulle vurderingen vært gjort og dokumentert i forbindelse med aksept av oppdraget i august 2016.

Finanstilsynets vurdering

For flere oppdrag viser ikke oppdragsdokumentasjonen om, eller hvilke vurderinger revisor har gjort knyttet til aksept og fortsettelse av oppdraget. Der det forelå noe dokumentasjon, viste denne at vurderingen enten var gjort for sent eller dokumentert for sent. Akseptsvurderingen skal gjøres og dokumenteres i forkant av at oppdrag aksepteres. Fortsettelsesvurderingen skal gjennomføres og dokumenteres hvert år på et så tidlig tidspunkt at revisor ikke setter revisjonsklienten i en vanskelig situasjon dersom revisor ikke fortsetter oppdraget. Det er derfor sent å følge opp disse forholdene under den ordinære årsoppgjørsrevisjonen. Hvis fortsettelsesvurderingen gjøres så sent, vil hensynet til klienten kunne påvirke revisors vurdering og konklusjon på en uheldig måte. Selv om revisor avgir revisjonsberetning med modifier konklusjon er resultatet at tidligere påpekte forhold videreføres enda et år med de de konsekvenser det kan få for interessegruppene

Finanstilsynet finner at manglende vedørende revisors fortsettelsesvurderinger utgjør brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12 og 13 og ISQC 1 punkt 26 – 28.

3.2 Revisjonsdokumentasjon

Kravene til revisors dokumentasjon følger av revisorloven § 5-3 og § 5-2 annet ledd.

Revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner inneholdt ingen beskrivelse av hvordan revisjonsoppdrags skulle dokumenteres.

Viktig skriftlig informasjon som understøtter revisjonen var i stor grad ikke arkivert i revisjonsverktøyet, men kun lagret på e-post server. E-postene var søkbare på e-postadresser, men ikke ordnet i klientmapper. I tillegg var noe skriftlig informasjon lagret på ekstern server.

I tillegg til de dokumentasjonsfeil og mangler som er beskrevet i punkt 3.1, inneholder revisjonsdokumentasjonen lite informasjon om klientenes rutiner og implementerte kontroller. Det samme gjelder revisors grunnlag for utvalg av kontrolltester og substanskontroller.

Revisor supplerte muntlig revisjonsdokumentasjonen med kunnskap om revisjonsklientene og deres virksomhet, og informasjon og kommentarer knyttet til hvilke vurderingen og revisjonshandlinger som var gjort.

Finanstilsynets vurdering

Det fremgår av revisorloven § 5-3 første ledd at revisor skal kunne dokumentere hvordan revisjonen er planlagt og gjennomført samt resultatet av revisjonen på en måte som er tilstrekkelig til å kunne underbygge og etterprøve revisors konklusjoner. Dokumentasjonen skal oppbevares på en ordnet og betryggende måte i minst 10 år, jf. revisorloven § 5-5.

Slik dokumentasjonen i revisjonsfilen var ordnet, var dette lovkravet ikke oppfylt. Inspektørene var avhengig av tilgang til oppdragsansvarlig revisors e-post, bistand og hans muntlige

tilleggsinformasjon. Arkivering på en epostserver er ikke en form for arkivering som tilfredsstillende kravene i revisorloven og revisjonsskikk.

Forholdet er et alvorlig brudd på revisorlovens dokumentasjonsbestemmelse.

4. Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynet mener at de forhold som DnR har beskrevet etter sin kvalitetskontroll er så alvorlige at de kan gi grunnlag for tilbakekall av godkjenningen som registrert revisor etter revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2.

Finanstilsynets stedlige tilsyn viste betydelige forbedringer i revisjonsutførelsen i forhold til det DnR påpekte for foregående år. Finanstilsynet avdekket likevel alvorlige brudd på revisorlovens bestemmelser om oppdragsvurderingen og revisjonsdokumentasjon.

Finanstilsynet har vurdert om godkjenningen til revisor skal tilbakekalles, men har kommet til at slikt vedtak ikke skal fattes. I vurderingen er det lagt vekt på de tiltakene revisor har iverksatt som på relativt kort tid har ført til vesentlige forbedringer, blant annet at revisor er ajour med revisjonsutførelsen, revisjonsberetning og attestasjon på offentlige oppgaver og at det er konsistens mellom nummererte brev og attestasjoner. Finanstilsynet har også tillagt vekt at tiden mellom DnRs kontroll og Finanstilsynets kontroll ikke har vært tilstrekkelig til at revisor i praksis har kunnet rette opp i alle svakhetene knyttet til oppdragsvurderingen og dokumentasjonen i alle oppdragene.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet i tilsvar til de foreløpige merknadene opplyser at påpekte svakheter i oppdragsvurderingen og revisjonsdokumentasjonen skal utbedres. Revisjonsselskapet har også oversendt oppdaterte retningslinjer.

Finanstilsynet ber om at resultat av syklisk inspeksjon, jf. ISQC 1 punkt 48, utført høsten 2018 oversendes til Finanstilsynet sammen med selskapets evaluering av virkningene av eventuelle avdekkede svakheter, jf. ISQC 1 punkt 49.

For Finanstilsynet

Anders Grini
tilsynsrådgiver

Espen Jacobsen
spesialrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.